

Asia: VN/2750/2020

Rikosasioiden sovittelupalveluiden siirto oikeusministeriön hallinnonalalle. Ohjausryhmän raportti ja esitys.

Lausunnonantajan lausunto

Pidätkö perusteltuna rikos- ja riita-asioiden sovittelun siirtämistä sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalta oikeusministeriön hallinnonalalle?

Kyllä

Miten perustelette vastauksenne?

Ohjausryhmän raportissa ja esityksessä kuvattiin kattavasti siirtoa puoltavat perustelut ja hyödyt. Sovittelun siirtymistä oikeusministeriön hallinnonalalle ovat tukeneet sovittelusta järjestelyvastuussa oleva THL sekä sovittelutoimistojen työntekijät.

Pidätkö perusteltuna sitä, että sovittelupalvelut tuotetaan oikeusapu- ja edunvalvontapalvelujen yhteydessä, mahdollisesti perustettavassa valtakunnallisessa oikeusapu- ja edunvalvontavirastossa?

Ei

Miten perustelette vastauksenne?

Eloheimon selvitykseen (2020) perustuen kannatamme itsenäisen Sovittelu-viranomaisen perustamista laajalla tehtäväkuvalla, johon kuuluu erilaisia sovittelua ja restoratiivista (korjaavaa / muutokseen pyrkivää) oikeutta tukevia toimintoja. Sovittelu valtakunnallisen oikeusapu- ja edunvalvontaviraston toimintana tulisi aiheuttamaan liian paljon ratkaisemattomiksi ohjausryhmän raportissa jääneitä esteellisyyteen ja jääviyteen liittyviä kysymyksiä. Sovittelu tehdään suurelta osin vapaaehtoistyönä ja on vaara, että yhdistetyissä palveluissa ei pystytä riittävästi huomioimaan sovittelun restoratiivisuuden ja vapaaehtoistyön luonteeseen liittyviä erityspiirteitä.

Pidätkö perusteltuna sitä, että sovittelupalvelut tuotetaan valtion palveluina siten, että sovitteluhenkilöstö olisi valtion virkamiehiä?

Kyllä

Miten perustelette vastauksenne?

Nykyisin eri työnantajien palveluksessa olevat työntekijät tulisivat yhdenvertaisiksi palkkojen, työkäytäntöjen ja koulutusmahdollisuuksien suhteen.

Pidätteko perusteltuna, että joissakin erityistilanteissa palvelu voitaisiin tuottaa ostopalvelusopimuksin, kun palveluntarve sitä edellyttää?

En ota kantaa

Miten perustelette vastauksenne?

Perustuslain 124 § näkökulmasta voidaan katsoa, että sovittelupäätökset olisivat julkisten toimijoiden tehtävä. Palvelu muilta osin ei estäisi ostopalvelusopimuksia.

Millä keinoin voidaan mielestänne varmistaa, että sovittelun erityispiirteet säilyvät vaihtoehtoisten konfliktinratkaisumenetelmien periaatteiden mukaisina, jos sovittelupalvelut siirretään oikeusapu- ja edunvalvontapalveluiden yhteyteen?

Mahdollisessa yhdistymisvaiheessa on tarpeellista perehdyttää oikeusavun- ja edunvalvontapalveluiden henkilöstö sovittelun erityispiirteisiin ja periaatteisiin. Jatkuva koko henkilöstön ja vapaaehtoisten perehdytys, koulutus ja sovittelutoiminnan seuranta ovat ensisijaisia välineitä tukea nykyisten hyvien periaatteiden jatkumista.

Millä keinoin vapaaehtoisten sovittelijoiden toimintaedellytyksiä voidaan vahvistaa oikeusapu- ja edunvalvontapalveluiden yhteydessä?

Sovittelut toteutetaan suurelta osin vapaaehtoisten tekeminä ja valtiollisissa palveluissa vapaaehtoisten tekemä työ on poikkeuksellista. Mielestämme sovittelun toimintaedellytyksiä ja brändiä voidaan vahvistaa vain luomalla itsenäinen yhdenmukaisesti hallittu Sovittelu-viranomainen.

Miten arvioitte sovittelun siirron oikeusapu- ja edunvalvonnan yhteyteen vaikuttavan paikallisen, alueellisen tai valtakunnallisen sidosryhmäyhteistyön hoitamiseen?

Sidosryhmien edustajat suhtautuivat pääasiassa myönteisesti siirtoon ja palvelujen tuottamiseen valtion toimesta. Emme usko, että siirto oleellisesti vaikuttaa sidosryhmäyhteistyön hoitamiseen.

Millaisia keinoja ehdotatte oikeusavun esteellisyyden periaatteiden huomioon ottamiseksi ehdotetussa järjestämismallissa?

Esteellisyyden käytäntöjen monimutkaisuus huomioon ottaen ehdotamme, että sovittelua ei liitetä oikeusavun ja velkaneuvonnan yhteyteen, vaan kannatamme Eloheimon selvityksen (2020) mukaista itsenäisen Sovittelu-viranomaisen perustamista laajalla tehtäväkuvalla.

Ehdotettu järjestämismalli parantaa sovittelupalveluiden yhdenmukaisuutta ja saatavuutta?

Ei

Miten perustelette vastauksenne?

Ehdotettu järjestämismalli parantaa yhdenmukaisuutta jonkin verran, mutta ei niin paljon kuin itsenäisen Sovittelu-viranomaisen perustaminen. Toimintojen yhdistämiseen liittyy aina pakosti tehtäviä paikallisia kompromisseja. Sovittelupalveluiden saatavuuteen puolestaan vaikuttaa toimipaikkojen määrää ja sijaintia enemmän vapaaehtoisten sovittelijoiden määrä ja se kuinka vapaaehtoiset sovittelijat saadaan pysymään mukana organisaatiomuutoksessa. Vapaaehtoistyön

kannalta ja tulevien sovittelupalveluiden saatavuuden näkökulmasta keskeistä on, minkälaiseksi sovittelun brändi muuttuu, jos se yhdistyy oikeusapuun ja velkaneuvontaan.

Miten arvioitte sovittelupalveluiden siirron vaikuttavan julkisen oikeusavun, yleisen edunvalvonnan sekä talous- ja velkaneuvonnan palveluihin?

Toiminta samassa yksikössä saattaa vaikeuttaa talous- ja velkaneuvonnan palveluita ja aiheuttaa ongelmallisia esteellisyys- ja jääviyskysymyksiä esimerkiksi samanaikaisissa perhe- ja lähisuhdeväkivaltaan liittyvissä oikeusprosesseissa.

Pidättekö perusteltuna sovittelun siirrolle suunniteltua aikataulua vuoden 2024 alussa?

-

Miten perustelette vastauksenne?

-

Onko teillä vielä mielessänne ohjausryhmän esitykseen liittyen joitakin riskejä tai etuja, joita raportissa ei ole käsitelty?

Ohjausryhmän kyselyssä ei tullut esiin vapaaehtoisten sovittelijoiden näkemystä yhdistymiseen. On perusteltua uskoa, että vapaaehtoiset sovittelijat ovat samaa mieltä sovittelutoimistojen ammattihenkilöstön kanssa siitä, että sovittelun siirtäminen omaksi virastokseen olisi paras ratkaisu.

Timperi Tomi
Miessakit ry